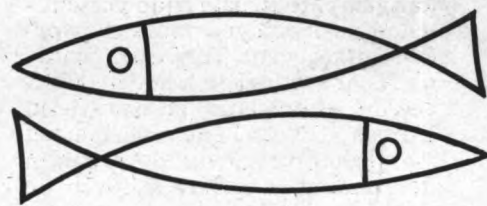

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

redactie en sekr.: postbus 7176, a'dam

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

administratie: pasteursingel 29b, r'dam-7

G. VAN ATTEN — GORINCHEM

De Here maakt Zijn werk bekend

Openb. 10

(2)

Geschiedt er een ramp in de stad, zonder dat de Here die bewerkt? Voorzeker, de Here HERE doet geen ding, of Hij openbaart Zijn raad aan Zijn knechten, de profeten. Deze woorden van de profeet Amos hebben we verleden week zien toegepast in Openb. 10. Tot dusver zijn in dit boek al een aantal rampen beschreven. Zes maal heeft een van de engelen Gods de bazuin geblazen, waardoor onvoorstelbaar leed over de aarde is gekomen. Nu komt de zevende, de laatste. Die laatste ramp wordt tevoorschijn geroepen door het spreken van een sterke engel. Johannes ziet de engelfiguur, omringd door een wolk, uit de hemel neerdalen. Hij is bovendien omkranst met een regenboog en is daaraan kenbaar als een gezant, een dienstknecht, Gods. Hij komt in hemelse majesteit: Zijn gelaat is als de zon, zijn voeten zijn als zuilen van vuur. En hij beheerst de hele wereld. Zijn rechtervoet staat op de zee, de linker op de aarde. In zijn hand draagt de engel het boekje, dat Johannes straks moet nemen en opeten. Het is een open boek. Eerder, in cap. 5, was sprake van een gesloten boek: het boek des levens. Dat werd geopend door het Lam, en daardoor kon de wereld voortbestaan, met alle krachten die daarin werken. Een voor een zijn die krachten getoond bij het openen van de zegels. Het 7e zegel riep de bazuinen Gods tevoorschijn, die Gods gerichten op aarde brachten.

Nu moet de zevende engel zijn bazuin doen horen. De laatste. Dan komt het einde. Maar dat einde wordt aangekondigd door een engel met een open boek: de Here openbaart Zijn geheim aan Zijn knechten, de profeten. Johannes moet het boek nemen en eten. Hij moet profeteren, omdat God Zijn geheimen bekend maakt. Niet in deze zin, dat we een kalender meekrijgen, waarop we de dagen kunnen aftellen: nu is het zo en zo ver. Maar om ons te laten weten, waar alles op uit loopt.

Dat de Here geen kalender meeg geeft, om op af te strepen, maakt Hij in dit hoofdstuk heel duidelijk. Al openbaart Hij zijn geheimen, Hij vertelt niet alles. Johannes heeft de sterke engel gezien. Hij heeft het roepen van die engel gehoord — het klinkt als het brullen van een leeuw (denk weer aan Amos: de leeuw heeft gebruld) — en dat roept zeven donderslagen op.

Uit heel de opzet van het boek Openb. valt wel af te leiden, dat ook deze donderslagen oordelen van de Here over de aarde brengen. En Johannes wil gaan doen, wat hij steeds doen moest: opschrijven wat hij zag; doorgeven wat de betekenis van de donderslagen is geweest. Als vanzelf neemt Johannes de pen weer in de hand.

Maar een stem uit de hemel roept hem een halt toe. Wat de zeven donderslagen hebben gesproken, moet hij verzegelen. Voor zichzelf houden, zodat niemand het te weten komt. Zelf mocht hij het wel horen, maar hij mag het niet doorgeven.

De Here ontnemt hiermee alle reken-fantasten de mogelijkheid, de datum van zijn wederkomst vast te stellen. Dat zou de kracht van de profetie schaden, en daarvoor is geen enkel bijbelboek gegeven. Al de boeken zijn gegeven, opdat wij ons voor de Here zouden buigen, nederig en aanbidde, wachtend en vertrouwend. Elk moment bereid, Hem te ontmoeten. En Hij zegt: zie, Ik kom spoedig, en Mijn loon is bij Mij.

—o—

De engel, die voor het klinken van de zevende bazuin verschijnt, zweert een plechtige eed bij de levende God, de Schepper van alle dingen: er zal geen uitstel meer zijn. De maat is vol. Weldra klinkt de laatste toon.

Weer blijkt: er zal geen mogelijkheid zijn tot berekenen. Want als Johannes spreekt over de stem van de zevende zegel, spreekt hij over „de dagen”; een periode dus, niet een moment. In die periode wordt de maat van de ongerechtigheid vol. In die periode komt de Here met Zijn laatste plagen. In die periode komt ook het

geheimenis Gods tot voltooiing: het evangelie wordt vervuld.

Ik zeg het expres zo: het evangelie wordt vervuld. Want er staat aan het eind van vs 7 dat de Here Zijn geheim aan zijn knechten heeft verkondigd. In het grieks staat: geëvangeliiseerd: als een blijde boodschap bekend gemaakt. Die blijde boodschap komt tot voltooiing als de zevende bazuin klinkt. In die dagen.

Het doet me denken aan de woorden van de Here Jezus in Matth. 24, waarin Hij zegt dat dit evangelie van het Koninkrijk moet worden verkondigd in de gehele wereld tot een getuigenis voor alle volken; en dan zal het einde gekomen zijn. Ook Johannes krijgt de opdracht mee — en die opdracht geldt niet alleen voor hem, maar voor de gemeente van Christus op alle plaatsen en in alle tijden (zie ook het volgende hoofdstuk) — om te profeteren over vele naties en volken en talen en koningen. Tot heel de wereld moet de boodschap worden gericht. Over alles, wat in de wereld gebeurt, handelt ze, ook over het leven der volken. Dat laatste zult U in het vervolg van het boek Openbaring in het bijzonder tegenkomen. Daarin wordt getekend, hoe het met de vorsten en de volken in de wereld gaan zal; ik denk met name aan hoofdstuk 13. En dat alles is ons geopenbaard, om ons te doen weten, waar we aan toe zijn: zo komt het koninkrijk van God. Door alles heen. Door de politieke ontwikkelingen; door de rampen en de tijden van welvaart heen. En in alles wat er gebeurt regeert de hand van de Here. Is er ook maar één ding in de stad — en op de wereld — dat de Here niet doet?

Daar spreekt de Here van te voren over. En in Zijn spreken opent Hij Zijn hart voor zondaars. Daarom moest Ezechiël profeteren. Daarom moest Amos spreken. Daarom moest Johannes spreken en moet de kerk van alle tijden spreken. In dat spreken mogen de getuigen van de Here Zijn open hart tonen. Het zal daarom zijn, dat de engel zegt: in uw mond zal het boek zoet zijn als honing, net als bij Ezechiël.

Maar dat woord, gesproken tot en over vele naties en volken en talen en koningen zal niet in dank worden aanvaard. Dat zal de reden zijn, waarom de engel zegt en Johannes merkt: het maakt bitter. Niet verbitterd, dat is heel wat anders. Maar bitter: verdrietig. Omdat er niet geluisterd wordt. Omdat met heilige dingen de spot gedreven wordt. Omdat de normen, die de Here stelde, niet worden geëerbiedigd. En dan snelt de wereld haar ondergang tegemoet. Het blijft hetzelfde liedje als

aan het eind van hoofdstuk 9: zij bekeerden zich niet.

In zo'n wereld staat de gemeente van Jezus Christus. Ze heeft een woord voor de wereld. Ze heeft de roeping om te profeteren. Om de zonden aan te wijzen, en te zeggen, wat de gevolgen er van zijn.

Bij de behandeling van het eerste deel van hoofdstuk 9 heb ik een boek van Schaeffer genoemd, de God die leeft. Ik denk in verband met de opdracht, dat we in hoofdstuk 10 vinden, aan een ander boek van dezelfde schrijver: de dood over de stad. Hij wijst in dat boek op een indringende manier de roeping tot spreken aan, aan de hand van het optreden van de profeet Jeremia, en van het begin van Paulus' brief aan de Romeinen. Een roeping, zoals ook Ezechiël en Amos die hebben gekend: de Here HERE heeft gesproken, wie zou niet profeteren? Dat profeteren begint — het kan niet anders — met de woorden van de Here in ons op te nemen, ze op te eten: er zo mee bezig te zijn, dat ze een stuk van onszelf worden, ons hele leven beheersen. Alleen dan kunnen we, uit het Woord van God, spreken over alles wat in deze wereld gebeurt. Het is geen dankbare taak, puur menselijk gezien. Naar Ezechiël werd slecht geluisterd. Amos werd uit het tienstammenrijk weggestuurd. Johannes was terwille van het evangelie verbannen naar Patmos. Het volgende hoofdstuk zal tekenen, hoe het de getuigende gemeente vergaat. Maar de woorden die de gemeente spreekt, zijn de woorden van Hem, die leeft in alle eeuwigheid. Daarom zullen we er mee bezig zijn, en blijven spreken.

IN DIT NUMMER

Pagina 129

Ds G. van Atten,
De Here maakt Zijn werk bekend
(2)

Pagina 130

Prof. C. Veenhof,
Sikkel en hamer boven Europa (3)

Pagina 131

Open brief

Pagina 132-133

D. W. L. Milo,
Gedwongen voorbede

Ds W. G. Visser,
Het boek Daniël

Pagina 134

Prof. dr B. Goudzwaard,
Ombuiging van de economie (1)

C. VEENHOF — KAMPEN

Sikkel en hamer boven Europa

(3)

Ook in dit artikel wil ik nog iets zeggen over de strategie en de tactiek van de kommunisten en de kommunistische partijen. En ook nu weer hoe deze naar de voorschriften en onder de inspiratie van Lenin door zijn volgelingen in praktijk worden gebracht.

„Ziekenverplegers van het kapitalisme”

Van groot belang is het te weten hoe Lenin en de zijnen oordeelden over de sociaal-democraten van allerlei slag. Of anders gezegd: hoe hij oordeelde over socialisten die niet als hij en de zijnen **revolutionaire**, maar **democratische** socialisten wilden zijn.

Deze democratische socialisten zijn veelal aanhangers van het z.g. revisionistisch Marxisme.

Toen duidelijk bleek dat een aantal economische theorieën en profetieën van Karl Marx (zoals de „meerwaarde” en de „uitbuitings-theorie; de accumulatie-, centralisatie-, concentratie-, verarmings-, crisis- en ineenstortingstheorie) niet met de feiten klopten, ontstond er allerwege een revisionistisch- of reformistisch Marxisme. Het dominerende kenmerk daarvan was het streven in de weg van democratische en economische hervormingen te komen tot een herstructurering van de maatschappij in socialistische geest.

Dit revisionisme kreeg gestalte in sociaal-democratische partijen in vele landen van Europa.

In Rusland was dat de partij van Kerensky, de Mensjiviki, waarover ik reeds eerder schreef. In Duitsland ontstond de machtige sociaal-democratische partij, die de voorganger was van de huidige SPD van Kurt Schuhmacher, Willy Brandt, Helmuth Schmidt. En in Nederland kwam in 1894 de S(ociaal) D(emocratische) A(rbeiders) P(artij) van Troelstra, Vliegen, Schaper e.a. die na de oorlog in enigszins gewijzigde vorm werd herboren in de PvdA. In bijna al deze socialistische partijen bleef evenwel steeds een „linkervleugel” actief, waarin een revolutionair sentiment virulent bleef en blijft. In Engeland is er een „new left”, in Duitsland zijn er de „Jusos”, Nederland kent „nleuw links”.

Globaal genomen kiezen deze partijen de legale, democratische weg om een meer of minder socialistische maatschappij in het leven te roepen. Een maatschappij waarin ook „de universele rechten van de mens” worden geëerbiedigd. Dus: vrijheid van meningsuiting en dus van de pers; vrijheid om te gaan of te staan waar men wil. Lenin en zijn **revolutionaire** socialisten — dus de kommunisten — keerden zich met ongehoorde

Kerkelijk Leven

felheid tegen deze **democratische** socialisten. Die werden door hen ook wel **burgerlijke** socialisten of **economisten** genoemd. De laatste naam werd hun gegeven omdat ze het heil niet van een radikale en totale revolutie maar van verbeterde economische verhoudingen verwachtten.

Deze **democratische** socialisten — er is weer allerlei variatie onder — streven volgens Lenin en de zijnen alléén naar **detail-hervormingen en verbeteringen**. Die vormen het terrein van de strijd der hun volgende arbeiders. Maar wat ze kunnen bereiken zal nooit meer zijn dan lapwerk. Ze tasten het kwaad niet in de wortel aan.

Deze sociaal-democraten pleegden een afschuwelijk verraad aan het proletariaat toen zij tijdens de eerste wereldoorlog in alle oorlogvoerende landen **achter** de regeringen daarvan gingen staan. Zij waren er de oorzaak van dat het wereldproletariaat toen hopeeloos verdeeld raakte. En dat proletariërs van verschillende nationaliteit elkaar afslachten ten bate van „het kapitalisme”!

Lenin — de grote schelder — kon geen woorden vinden die krenkend genoeg waren om deze verraders aan de kaak te stellen. Zij waren in Rusland de „liquidateurs” van de eerste revolutie. Ze zijn de „sociale chauvinisten”, de „agenten van de bourgeoisie in de arbeidersbeweging”. Lenin schreef letterlijk: ze zijn „volgens de uitstekende en volkomen ware uitdrukking van Daniël de Leon in Amerika: „arbeiderschildknappen van de kapitalistenklasse” (Labour Lieutenants of the capitalist class). Zij zijn de „reactionaire leiders”, de „arbeidersaristocraten”, de „verburgerlijkte arbeiders”.

Lenin en de zijnen waren zeker niet zonder meer tegen werkelijke verbeteringen van de massa! Integendeel zij wilden die zowel op politiek als op economisch terrein helpen tot stand brengen. Maar de sociaal-democraten „**bepersen zich** tot hervormingen en degraderen daardoor... tot niets anders dan tot „**ziekenverplegers van het kapitalisme**”.

Zoals men weet hebben nederlandse socialisten met de kommunisten samengewerkt om in plaats van een antirevolutionair een kommunist in de Eerste Kamer te brengen; werken de amsterdamse socialisten cordiaal (?) met de kommunisten samen in de regering van die stad en is er in de PvdA een fractie die met de kommunisten willen samenwerken in een „progressieve” regering! Onze nederlandse socialisten schijnen al meer te vergeten dat hun grote partijgenoot, de eerste lei-

der van de SPD in Duitsland, de dappere Kurt Schuhmacher — die het Nazisme in het concentratiekamp en de kommunisten in Oost-Duitsland „existentieel” had leren kennen — het communisme een **rood-gelakte nazisme** noemde.

„Kompromissen”

Er is nog een categorie van „socialisten” waartegen Lenin zijn vlijmscherpe kritiek, gelardeerd met scheldkanonades richtte.

Maar om wat hij over deze lieden zei te verstaan moet men eerst goed weten wat Lenin leraarde over het aangaan van kompromissen — ook met de felste tegenstanders van zijn partij.

Wat Lenin daarover betoogde is zo helder als glas. Hij schreef er talrijke artikelen over. Hij verdedigt daarin het sluiten van dergelijke kompromissen met gloed en kracht.

Steeds weer maakt hij met het volgende voorbeeld duidelijk waarom en hoe de kommunistische partij kompromissen sluiten moet.

„Stelt u zich voor dat uw auto door gewapende bandieten wordt aangehouden. U geeft uw geld, uw pas, uw revolver, uw auto. U wordt verlost van het aangename gezelschap van de bandieten. Dat is ongetwijfeld een compromis. „Do ut des”, („Ik geef” mijn geld, mijn wapen, mijn auto, „opdat jij” me de mogelijkheid „geeft” me heelhuids uit de voeten te maken.) Het zou intussen moeilijk vallen iemand te vinden die, als hij goed bij zijn hoofd is, een dergelijk compromis voor „principeel ontoelaatbaar” zou houden of de persoon die een dergelijk compromis heeft gesloten, zou beschouwen als een medeplichtige van de bandieten (hoewel dezen, na in de auto te hebben plaatsgenomen, wagen en wapen konden gebruiken voor verdere roofovervallen). Dit voorbeeld geeft inderdaad precies aan hoe Lenin de kompromissen in de politiek waardeerde. Ze waren voor hem uitsluitend een zaak van tactiek en berekening.

De enige vraag die hij zich daarbij stelde was: „Wat is in deze situatie het meest bevorderlijk aan mijn doel: het voeren van „de klassenstrijd”, het realiseren van de „dictatuur van het proletariaat”, de komst van de wereldrevolutie?” Van enige morele of ethische overweging hierbij is geen sprake. Ook ten aanzien van de kompromissen is Lenin principeel utilistisch.

En zo schreef Lenin: „compromissen „principeel” afwijzen, iedere toelaatbaarheid van compromissen van welke aard ook, zonder meer weigeren, is kinderachtig en kan moeilijk ernstig worden opgevat.” De taak van een waarlijk revolutionaire partij bestaat niet in het proclameren van het onmogelijke afzien van alle compromissen, maar in de kunst, door alle compromissen heen voor zover deze onvermijdelijk zijn, trouw te blijven aan haar principes, haar klasse, haar revolutionaire taak: de voorbereiding van de revolutie, de bekwaming van de volksmassa voor de zege der revolutie.” Kommunisten moeten kunnen „laveren, zich terugtrekken, afwachten, langzaam opbouwen, meedogenloos doortasten, streng disciplineren, teugelloosheid te lijf gaan.”

Pastorale notities

Een steekpenning bederft het hart

Opmerkelijk hoe dikwijls de Bijbel waarschuwt voor het gevaar, dat gelegen is in het aannemen van geschenken. Niet voor het geven en ontvangen van geschenken in het algemeen, maar in verband met het kwaad van de omkoperij.

Dit gevaar bestaat met name voor hen, die tot een bijzonder ambt geroepen zijn en krachtens dit ambt een oordeel moeten uitspreken of een beslissing moeten nemen. Geschenken kunnen het menselijk hart bederven, zegt de Prediker (7 : 7).

Het aanvaarden van giften en gelden, van extra vriendelijkheden en bijzondere tegemoetkomingen, kan ons hart dusdanig beïnvloeden, dat de ogen er door verblind worden en de partijdigheid in het oordeel ons parten gaat spelen.

Als de HERE Mozes gebiedt om rechters en ambtenaren aan te stellen onder het volk Israël, dan geldt de opdracht: Gij zult het gericht niet buigen. Ge zult het aangezicht niet kennen. Ook zult u geen geschenken nemen. Want het geschenk verblindt de ogen der wijzen en verkeert de woorden der rechtvaardigen. Gerechtigheid, gerechtigheid zult gij najagen!

Helaas hebben de overheden, rechters en ambtenaren deze aanwijzingen van de HERE niet altijd in praktijk gebracht. Meermalen moesten de profeten klagen over bedorven rechtspleging, waarbij het recht gebogen werd op grond of ter wille van geschenken. Dan luidde de aanklacht: „Uw vorsten, uw vooraanstaande mannen zijn afvalligen en metgezellen der dieven. Een ieder van hen heeft de geschenken lief en zij jagen de beloningen na”.

De HERE weet welke verleiding er gelegen is in het aanvaarden van bijzondere vriendelijkheden en mooie aanbiedingen en welkome geschenken. Boze lieden maken er misbruik van, om onze gunst te winnen en om ons aan hun kant te krijgen. Vandaar het scherpe, waarschuwende woord der wijsheid (Spr. 15 : 27): „Wie geschenken haat zal leven!”

Ook in de gemeente van de Heer zullen we deze onderwijzing ter harte nemen. Ook daar mag het ontvangen van gunstbewijzen en welwillendheden nooit gaan ten koste van trouw in de ambtsuitoefening. Een dienaar van de Heer mag geen ogendenaar of mensenbehager worden, maar moet zijn Meester zoeken te behagen.

B. Telder, Bithoven

„Links radikalisme” — „schurft”

De kwestie van de kompromissen kwam met snijdende scherpte aan de orde toen na de oktoberrevolutie van 1917 het beëindigen van de oorlog tegen Rusland met Duitsland in de kommunistische partij werd besproken.

Lenin achtte het voor de consolidering van de revolutie absoluut noodzakelijk „vrede” te sluiten met het gehate „imperialistische” en „kapitalistische” Duitsland van Wilhelm II. Die „vrede” kwam inderdaad in 1918 in Brest-Litovsk tot stand. Rusland verloor daarbij een vierde deel van zijn Europees grondgebied en het werd bovendien een enorme oorlogsschatting opgelegd.

Tegen Lenins plan om een dergelijke vernederende vrede te aanvaarden rees enorm fel verzet van veel partijgenoten. Speciaal van de intellectuelen en de studenten. Zij waren de „radicalen”. Zij propageerden een revolutionaire oorlog ter bevrijding van de mensheid.

Met meedogenloze felheid keerde Lenin zich tegen het optreden van de aanhangers van dit „linkse radikalisme”. Lenin noemt hen honend „jammerrevolutionairen”. Het zijn de lieden van de „revolutionaire frase” en in zijn publikatie „Over de revolutionaire frase” bijt hij hen toe: „De revolutionaire frase bestaat in het herhalen van revolutionaire leuzen zonder dat er rekening gehouden wordt met de objectieve omstandigheden bij de wending der gebeurtenissen op het gegeven ogenblik en bij de onderhavige stand van zaken, net naar het uitkomt. Prachtige, meeslepende, bedwelmende leuzen, waaraan een reële grondslag ontbreekt, dat is het wezen van de revolutionaire frase.”

Nog bitterder en honender gaat Lenin tegen deze „radikalen” te keer in een artikel dat het vriendelijke opschrift heeft: „Over de schurft”. Daarin leest men o.a. „Een pijnlijke ziekte, die schurft. Maar als de schurft van de revolutionaire frase de mensen aantast, dan veroorzaakt alleen al de aanblik van deze ziekte een onverdraaglijk lijden. Eenvoudige, goed begrijpelijke waarheden, die ieder individu van de werken de massa duidelijk zijn en onloochenbaar lijken, worden misvormd door degenen die lijden aan deze variëteit van de schurft.”

Lenin wijst er dan op dat de Noord Amerikanen in hun bevrijdingsoorlog in de 18de eeuw tegen de Engelsen de hulp inriepen van net zulke koloniale rovers als Engeland was, namelijk van Spanje en Frankrijk. „Er schijnen „linkse bolsjewiki” geweest te zijn die ervoor zijn gaan zitten om een „geleerd boek” te schrijven over dat „smerige zaakje” van die Amerikanen” sneert Lenin.

Lenin's conclusie is: „Natuurlijk kan een aanhanger van de proletarische revolutie compromissen of overeenkomsten sluiten met ka-

pitalisten. Alles hangt ervan af over wat voor overeenkomst het gaat en onder welke omstandigheden. Daarin, en alléén maar daarin, kan en moet men het verschil zoeken tussen een overeenkomst die vanuit het standpunt der proletarische revolutie gerechtvaardigd is, en een overeenkomst die (vanuit hetzelfde standpunt gezien) verraderlijk is.”

Het is uit deze visie duidelijk dat de kommunistische staten en partijen tot alle mogelijke afspraken, verdragen, bondgenootschappen accoorden bereid zijn, ook met hun ergste rivalen, als daar naar hun overtuiging uiteindelijk dienstbaar zijn aan de proletarische revolutie.

Zo steunde de Sovjet-Unie Franco in het breken van een staking en verschaftte het het kolonelsbewind in Griekenland technische hulp. En sloot Stalin een bondgenootschap met Hitler! Stalin schreef aan von Ribbentrop in december 1939 in reactie op de gelukwensen die deze namens Hitler Stalin op diens 60ste verjaardag had doen toekomen: „Ik dank U, Mijnheer de Minister voor Uw gelukwensen. De vriendschap tussen het Duitse en het Sovjet-Russische volk, bezegeld door bloed, heeft alle redenen om duurzaam en sterk te zijn.”

Dit woord van Stalin bevatte meer en andere waarheid dan hij er destijds mee wilde uitspreken!

„Onze nuttige idioten”

Op ongelooflijk scherpzinnige wijze heeft Lenin uiteengezet hoe de situatie in een land, een staat moet zijn zal een revolutie daarin kans van slagen hebben.

Daarvoor is het niet voldoende „dat de uitgebuite en onderdrukte massa zich bewust wordt van de onmogelijkheid op de oude ma-

nier verder te leven en verandering eist.” Neen, daarvoor is niet minder nodig „dat de uitbuiters niet meer op de oude manier kunnen leven en regeren. Pas dan als de „onderste lagen” het oude niet meer willen en de „bovenste lagen” op de oude manier niet meer kunnen, pas dan kan de revolutie zegevieren. Met andere woorden kan men deze waarheid zo uitdrukken: de revolutie is onmogelijk zonder een crisis die de hele natie (zowel uitgebuiten als uitbuiters) omvat. Bijgevolg is voor de revolutie noodzakelijk: ten eerste dat de meerderheid der arbeiders (of in ieder geval de meerderheid van de klassebewuste, denkende, politiek actieve arbeiders — dat zijn de kommunisten - C.V.) de noodzaak tot omverwerping volkomen begrijpt en bereid is daarvoor het leven te offeren; ten tweede dat de heersende klassen een regeringscrisis doormaken die zelfs de meest achterlijke massa in de politiek betreft (het merkteken van werkelijke revolutie is de snelle vertiendubbeling, ja zelfs verhonderdvoudiging van het aantal tot strijd bekwame vertegenwoordigers van de werkers en de massa die tot dan toe apathisch was), de regering alle kracht ontnemt en het de revolutionairen mogelijk maakt deze regering snel ten val te brengen.” Zo'n crisis kan op allerlei manier en ten gevolge van allerlei oorzaken ontstaan. Bij voorbeeld door de onmogelijkheid een sterke regering te vormen; de verzieking van de democratie; corruptie in de regeringskringen; economische crises met de daarmee gepaard gaande werkeloosheid; exorbitante eisen van vakbonden; voortwoekerende anarchie met geweldadigheid (Ulster; Baader-Meinhof-groep!); onwil om zich voor de defensie van eigen land in te spannen, enz. enz. enz.

Alle niet-kommunistische lieden

nu die uit wat voor motieven ook bewust of onbewust — vaak worden ze gekenmerkt door weinig realiteitszin en politiek onbenul — zo'n crisis oproepen en bevorderen noemde Lenin „onze nuttige idioten”.

Tot deze categorie rekende hij anarchisten, idealisten, pacifisten, radikalen, politiek-onverschilligen, „links” kerkelijken enz.

Als Lenin gehoord had: dat Potter, de secretaris-generaal van de Wereldraad van Kerken in een interview verklaarde: „Ik ben bereid chaos en anarchie te accepteren, als daarmee de wereld naar onze voorstellingen veranderd kan worden;

dat Ter Laak, de secretaris van het IKV (Interkerkelijk Vredesbeeraad) verzekerde dat de vrede voor Europa pas verzekerd is, als Europa onder Russische invloed staat;

dat de PPR sterke, zo niet algehele ontwapening voorstaat;

dat een krachtige stroming in de PvdA wil dat Nederland uit de NAVO zal treden;

dat in ons land op leven en dood gevochten wordt om het steeds kleiner wordende stukje van de steeds kleiner wordende „nationale koek” dat nog te verdelen is — dan zou hij grijnzend gezegd hebben: dat zijn nu allemaal „onze nuttige idioten”.

P.S. In verband met deze artikelen wil ik de lezers wijzen op het pas bij de fa. Buijten en Schipperheijn verschenen boek: *Nederland in de Branding - Keur en toets van onze samenleving*. In dit boek wordt door een aantal competente auteurs een uitermate belangrijke analyse gegeven van de situatie waarin ons land en volk zich momenteel bevinden. Allerlei aspecten daarvan komen aan de orde. Vooral zijn van belang de zakelijke en grondige beschrijving van de ontzaglijke en huiveringwekkende militaire macht van Sovjet-Rusland. Ik kan de lezing van dit boek als tegenwicht van de dikwijls ontstellend eenzijdige voorlichting die door pers, radio en televisie dikwijls wordt gegeven niet sterk genoeg aanbevelen!

Eind vorig jaar had br. I. Dorr zich voorgenomen een aantal bijdragen in briefvorm voor „Opbouw” te schrijven — zo gewoon uit de praktijk van het leven. Hij heeft er niet meer dan vijf kunnen voltooien, waarvan deze de eerste is. Hij had de schuilnaam „Idee” gekozen, een pseudoniem dat letterlijk en figuurlijk bij hem paste. Zijn schrijven is even levend als zijn spreken: je proeft er zijn vreugde in, een kind van God te mogen zijn. We zijn hem, helaas posthuum, dankbaar, dat hij ons een kijkje in zijn hart wilde geven. Een mooier geschenk en een fijnere herinnering zijn nauwelijks denkbaar.

Redaktie

„Open brief”

Beste Henk,

Toen we elkaar voor het laatst ontmoetten heb je weer aange drongen op een bijdrage van mij voor „Opbouw”. Nu weet ik wel dat bij mij wel wat zaken leven die ik wel eens zou willen doorgeven maar ik heb

maar twee methoden om dat te doen en dat is mondeling of in briefvorm. Indien nu de laatste methode dienstig zou zijn voor de lezers van „Opbouw” mag je dat beschouwen als „open brieven” en dus publiceren.

Er zijn dan twee mogelijkheden, nl. geen reacties — er zijn dan ook geen problemen of boze reacties. Bij dat laatste zijn er weer twee mogelijkheden, nl. je laat de brieven gewoon dicht, dan komen er ook geen problemen of ik zeg „mea culpa”, d.w.z. mijn schuld en dan wachten we maar af. We moeten natuurlijk wel oppassen dat ons experiment de lezerskring van „Opbouw” niet vermindert. Dat zou nl. bijzonder jammer zijn voor redacteurs en medewerkers die dan dreigen brodeloos te worden. Je kunt in die situatie altijd nog een beroep doen op CRM of door bevriende relaties vragen in de Kamer laten stellen.

Dit laatste wil wel eens helpen. Vele brieven, lange brieven, ook boze brieven heb ik reeds geschreven. Als ik zo'n brief klaar had liet ik hem netjes uittikken, vertelde aan vrienden terloops dat ik „een brief op poten had geschreven”, nam me voor om het nog wat puntiger en duidelijker te schrijven, had daar dan geen tijd voor, voelde me toch een flinke

vent en stuurde de brief niet weg. Die brieven hebben eigenlijk nooit kwaad gedaan.

Als ik nu deze brief wegstuur, stap ik van een gewoonte af. Misschien is dat wel goed. Het moet toch mogelijk zijn om na 30 jaar kerkelijk leven te hebben meegemaakt (en zo'n 40 jaar bedrijfsleven) iets van de ervaring te vertellen. Onze kennis blijft dikwijls zo steriel, we doen er zo weinig mee, terwijl het toch dikwijls „met veel moeite verworven kennis” is.

Nu heb je gevraagd om wat van die kennis over te dragen. Ik wil dat wel proberen, maar dan in de vorm van brieven anders lukt het niet.

Waarom wil ik dat? Wel als ik iets van de rijkdom van het Kind-zijn van Onze Here Jezus Christus aan anderen kan vertellen en over kan dragen dan is dat winst. Hiermee zag ik het nog niet „goed”. Ik hoef nl. alleen maar te vertellen van die rijkdom en dan is het al winst. Wat anderen met die rijkdom doen is mijn zaak niet. Dat is Gods zaak.

Wat een rust dat we alleen maar hoeven te zaaien. Wat een rust dat wij geen nieuwe hemel en nieuwe aarde behoeven te stichten. Wel is het zo dat ik me steeds meer een vreemde voel in het leven, zonder wereldvreemd te

zijn. Wat fijn is het dat God ons dan toch zo nu en dan een stukje Paradijs laat zien. Van dat vreemdelingschap en van die stukjes Paradijs wil ik wel eens iets aan je vertellen.

In een periode van ongeveer een maand, waarin de macht van de boze heerste, kwam ik door mijn werk terecht in een leugenwereld van actiegroepen, pers, radio, t.v., onderhandelingen en noem maar op. Juist in die tijd hadden we een weekend met onze Christelijke Gereformeerde broeders en zusters.

Ik kwam daar in een andere wereld. Daar heb ik iets geprobeerd van dat Paradijs, dat samenzijn van kinderen van HET koninkrijk. Dat was fijn. Dat is genade. Maar omdat we leven in een vreemdelingschap moet ik direkt weer iets verduidelijken.

We moeten niet proberen een nieuwe aarde te maken door steeds „stukjes Paradijs” samen te voegen.

We ontvangen nu al „stukjes Paradijs” tenminste als we dat willen zien.

Over die wereld, waarin we leven, waarin we geboren zijn en over die „stukjes Paradijs” wil ik wel eens iets schrijven. Misschien dat anderen dan ook „stukjes Paradijs” herkennen.

Idee

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

GEDWONGEN VOORBEDE

De Jood Mordechai was een merkwaardig man. Niemand weet zijn beroep. Niemand weet, of hij iets voor de kost uitvoerde. Maar hij was balling, vreemdeling en bijwoner in een heidens land. In de dagen van Xerxes (dezelfde Perzische wereldvorst als Ahasveros) is hij een tijd lang de eerste wereldgrote geweest, na de koning; in aanzien bij 127 landen van Ethiopië tot Indië. Dat hij de neef van koningin Esther was, heeft hierin natuurlijk geducht meegesproken.

Als u de geschiedenis van Mordechai leest, ontkomt u niet aan enige twijfel over de moraliteit van deze onderkoning. Hij is, evenals Jozef bij de Egyptische farao en als Daniël bij enkele Babylonische vorsten, tot een zeer hoge politieke post opgeklimmen — maar hij haalde in fatsoen niet bij zijn broeders, hoog van namen.

Xerxes regeerde twintig jaar en wel van 485 tot 465 voor Christus. In zijn derde regeringsjaar werd koningin Vasti verstoten. Pas in zijn zevende regeringsjaar werd Esther aan hem voorgesteld en verwierf zijn gunst zodanig, dat ze tot eerste koningin werd verheven. In datzelfde jaar vond ook het hoogverraad van twee hovelingen plaats. Het moet kort na de kennismaking met Esther zijn geweest, want Mordechai was zijn nicht gevolgd tot voor de koningspoort — en daar luisterde hij de samenzwering af.

De koning heeft dat jaar blijkbaar veel aan zijn hoofd gehad. Hij verzuimde Mordechai te bedanken. Wel werd de geschiedenis in de Kronieken van Perzië ingeschreven... en bracht daar goede rente op, naar later bleek.

—o—

Esther was al vijf jaar koningin, toen de kwestie tussen Mordechai en Haman ontstond. Dat was dus in het twaalfde jaar van Xerxes' regering. Al die jaren had Mordechai contact gehouden met zijn nicht Esther. Een gevaarlijke zaak, als u bedenkt hoe streng de harems werden bewaakt. Nog vandaag de dag wordt u onder bedreiging gesommeerd door te lopen, als u zich nabij een Perzische harem ophoudt. Maar al die jaren

stond Esther in hoge gunst bij de koning. En al die jaren was Mordechai een onbekende voor Ahasveros; miskend ondanks zijn verdienste.

Misschien was Mordechai jaloers op Haman, die op onverklaarbare wijze in het beeld is gekomen. Het zou zeer menselijk zijn geweest. Zijn weigering om voor Haman te knielen kan echter een religieuze standvastigheid als van Daniël zijn geweest; laten we het hopen. Maar hij wist dat hij — door bij de koningspoort te vertoeven en dagelijks Haman te trotseren — naar een vreselijke botsing toeleefde.

Die botsing kwam in het twaalfde jaar van Xerxes' regering. Haman kreeg zonder veel moeite gedaan, dat het vonnis over alle Joden werd gevelld. Dag en maand werden vastgesteld. Het afschrift van de Perzische wet werd te paard naar alle 127 landen verzonden. Het voortbestaan van Gods volk, voorzover in ballingschap, scheen onmogelijk.

—o—

Toen begon de grote intrige van Mordechai. Hoewel hij zelf de aanleiding tot het koninklijk besluit had geleverd, zag hij het nu als zijn taak om de uitvoering van het vonnis te voorkomen. Juist gezien; niemand had meer reden dan hij om in te grijpen en niemand had ook meer kans dan hij. Zo begon hij zijn dialoog met Esther. Als haar gewezen pleegvader spande hij zijn nicht voor zijn hachelijk wagentje; zoals Esther, de koningin, hem een andere maal voor haar wagentje spande.

Mordechai trok de aandacht van Esther. Hij liet haar hevig schrikken, toen hij de oorzaak van zijn rouw liet weten. En hij liet zich niet door haar afschepen of uit de koers brengen. Hij eiste niet minder dan haar volledige inzet om te gaan pleiten bij de koning. Om voorbede te gaan doen voor haar volk. Dat zou haar vermoedelijk het leven kosten. En Mordechai — want Esther wees hem meteen op het onmogelijk grote risico — had hierin voorzien; kwam met keiharde argumenten. De prijs van haar leven zou niet te hoog voor hem zijn. Luister maar.

„Verbeeld je maar niet, dat jij alleen zult ontkomen omdat je toevallig in het paleis woont”.

Dat is een harde waarheid. In de laatste wereldoorlog waren er Joden in ons land, die de registratie van de weg te voeren Joden verzorgden. Misschien hebt u er wel zo een gekend. Daar waren namelijk lieden bij die meenden, dat ze zo onmisbaar waren met hun stempel, dat zij de vernietiging zouden overleven. Maar ze werden gewaarschuwd: verbeeld je niet, dat jij alleen zult ontkomen omdat men je toevallig nodig heeft.

„Want”, ging Mordechai verder met een redegevend voegwoord, „want als jij vandaag zwijgt, vinden wij wel een andere oplossing...”. Stop.

W. G. VISSER — UTRECHT

Het boek Daniël

Ware wijsheid

Indien iemand van u in wijsheid tekort schiet, dan bidde hij God daarom, die aan allen geeft, eenvoudigweg en zonder verwijt: en zij zal hem gegeven worden (Jac. 1:5).

Deze woorden zijn Daniël en zijn vrienden nog niet bekend geweest; maar de zaak zelf was hun allerminst vreemd. Zodra ze vernemen wat er aan de hand is en hoe het strenge bevel van de koning reeds ten uitvoer wordt gebracht, verzoekt Daniël beleefd om enig uitspel. En op voorhand belooft hij reeds de uitlegging, en uiteraard de droom zelf, bekend te zullen maken: zó zeker is hij van Gods hulp. Deze mensen, van wie gezegd is dat ze tienmaal voortreffelijker waren dan al de geleerden, al de

bezweerders in het ganse rijk, vertrouwen geen moment op wat ze zelf aan kennis bezitten. Er is bij hen alleen een onvoorwaardelijk vertrouwen op de God des hemels. Hij is immers bij stervelingen komen wonen? En ook al duurt het niet lang meer voor Hij Zijn woonplaats in Jeruzalem zal verlaten, toch is Hij niet onbereikbaar geworden, voor wie op Hem vertrouwt.

Met een beroep op Zijn barmhartigheid leggen ze Hem de zaak voor, waarvan alle wijzen van Babel hebben gezegd, dat het een onmogelijkheid is. Maar bij de HERE zijn alle dingen mogelijk.

Mensen kunnen heel wat en ze verbeelden zich vaak dat ze nog veel meer kunnen. Maar de wijsheid — waar wordt zij gevonden, en waar toch is de verblijfplaats

van het inzicht? Dat is de vraag die Job reeds heeft gesteld (Job 28:12). Daniël weet het antwoord. Geprezen zij de naam Gods van eeuwigheid tot eeuwigheid, want Hem behoort de wijsheid en de kracht. Hij is geen God van verre die alles houdt voor Zichzelf alleen, maar Hij verleent wijsheid aan wijzen en kennis aan hen die inzicht hebben, dat wil zeggen: Als er wijzen zijn en mensen van inzicht, dan zijn ze er alleen omdat God wijsheid en kennis heeft gegeven. En Hij geeft op het gebed. Ook nu. Ja, nu zeker niet minder. Want Hij is bij de stervelingen komen wonen in Hem die de ware tempel is en door Wien we toegang hebben tot de Vader.

We moeten maar steeds minder verwachten van wat wij aan kennis hebben en aan mogelijkheden bezitten en steeds meer van onze trouwe Vader in de hemel.

De droom

De droom van Nebukadnezar openbaart twee dingen: de gedachten van de koning en de gedachten van God.

De koning was naar bed gegaan en

had daar liggen denken over de toekomst. De droom openbaart zijn begeerte: een gouden hoofd te zijn en te blijven. Maar ook de onzekerheid wordt openbaar: Zal zijn rijk kunnen standhouden of zal het Babel vergaan zoals het Assur is vergaan? Een wereldrijk stichten is een grootse onderneming, maar een wereldrijk bestendigen is nog wel wat anders. En welke zekerheid kan een mens zichzelf verschaffen; hoe kan de toekomst gedwongen worden zich te voegen naar de macht en de wil van de mens?

De droom vergroot zijn onzekerheid. Het gaat beslist niet naar wens; zoveel heeft hij direct wel begrepen. Als hij wakker wordt is het dan ook helemaal met zijn slaap gedaan en zijn geest is verontrust. Zekerheid moet er komen, hoe dan ook. Rondlopen met deze onverklaarde droom is rondlopen met verterende onzekerheid. Wat zijn die verschillende onderdelen van het beeld, dat hij zag? En vooral: Wat is die steen, die het beeld vergruizelde? Is dat een onafwendbare grootheid of zijn er misschien tegenmaatregelen te nemen? En welke macht is werkzaam geweest om zijn droom zo helemaal de verkeerde kant te laten

Dat was toch geen fraaie taal. Mordechai zette de koningin onder hevige druk: haar leven was met alle Joden in gevaar. En direct daarop kwam een alternatief, voorgeval ze niet meewerkte aan een gedwongen voorbede. Je zou willen vragen: moest ze nu haar leven gaan wagen — of kon de zaak ook wel op een andere manier voor elkaar komen?

„Maar als de Joden op een andere manier het vernietigingsvonnis mochten ontlopen . . . dan zou Esther toch met haar hele familie omkomen!”, dreigde Mordechai.

Van Esther weten we, dat haar ouders al dood waren. Van broers en zusters is niets bekend. Van de „hele familie” van Esther kennen we alleen . . . Mordechai. Welzo. Alle Joden waren ten dode opgeschreven, inclusief Esther. Maar Mordechai speelde met de mogelijkheid, dat alle Joden hun vonnis zouden ontlopen . . . exclusief Esther. Deze zin is moeilijk anders te zien dan als chantage. Hier werd het leven van de koningin bedreigd, teneinde haar te laten meewerken. Een schoolvoorbeeld van blackmailing.

„En wie weet”, zei Mordechai tenslotte, om zijn fraaie boodschap af te ronden, „wie weet of je niet juist met het oog op deze gevaarlijke situatie koningin bent geworden!”

Alstublieft. Hier zinspeelde Mordechai op de Hogere Macht, die Esther koningin had gemaakt, die haar lot zo had geregeld, die deze situatie vijf jaar geleden had voorzien. De naam van de Heere, de God die aan zijn erfvolk dacht, komt in het stuk niet voor. Mordechai „speelde het” wel zeer menselijk, listig, arglistig en onwaardig. Ook meedogenloos, door zijn nichtje voor de betaling te laten opdraaien van zijn schulden. Ook staatsgevaarlijk, door de uitverkoren koningin te bedreigen. Ook roekeloos, door op de stoel van de opgehangen hoogverraders te durven zitten. Maar vooral is Mordechai's speculatie over de Voorzienigheid, alsof hij over Gods schouder had meegelezen in het Boek van de Toekomst . . . religieus weinig aanvaardbaar. Lijkt me.

—o—

Esther is gehoorzaam geweest aan haar voormalige pleegvader. Ze heeft twee heren gediend. Met haar vrouwelijke charmes en listen speelde ze zijn spelletje mee, tegen de koning. Ze waagde haar leven — en ze won. Nu ja — zal iemand zeggen — wat een kunst, als je al vijf jaar koningin bent; veel risico zal er niet bij geweest zijn. Wacht even. Het was niet slechts een gebruik, maar een wet, een onherroepelijke wet van Perzen en Meden: dat ter plaatse gedood moest worden, wie ongevraagd tot de koning doordrong. De gratie was een uitzondering, die slechts de grimmige regel bevestigde. Maar goed — Esther kreeg die gratie. Daarmee kon ze haar zware taak voortzetten.

En ze heeft voorbede gedaan voor haar volk (4 : 9). Gedwongen voor-

bede. Afgeperst door chantage. Na lange voorbereiding, na veel wikken en wegen en na een algemeen Joods vasten van drie dagen en nachten. Er staat niet bij: na veel gebed, berouw, boete en inkeer — als bij Daniël. Er staat wel, dat Esther alle Joden van de stad in de ernst van haar stap liet meeleven. Ze hebben het geweten!

En dan — zo tussen die twee maaltijden in lag de koning wakker. Ook koningen kunnen aan slapeloosheid lijden. En hij kon niet tegen verveling. Dus liet hij zich voorlezen. Uit 's lands historieblaas. Uit de Perzische Kronieken van vijf jaargangen terug. En wat hoorde hij aan? Dat geval van die twee hovelingen, die Xerxes hadden willen opruimen. O ja, dat was in het jaar dat hij Esther had leren kennen. Wat een vrouw! Zijn hoofd stond toen niet naar staatszaken. Wat is er eigenlijk met die Mordechai gebeurd? Is die beloond? Wel, die was naast de kantlijn gevallen.

Dat was sterk. De koning was die goede man totaal vergeten. Schande. Meteen moest die zaak, morgen vroeg, worden hersteld. In een stijl, zoals van een koning met 127 koninkrijken mocht worden verwacht. Wie kon dat beter uitvoeren dan zijn gunsteling Haman? Die kende de vorstelijke stijl uitnemend.

En ziedaar. Haman, de Jodenhater, zag zich tussen twee maaltijden in opgedragen, zijn doodsvijand van dienst te zijn. Het was om hem de eetlust te benemen. En zijn vrouw en adviseurs deden er nog een schepje op: „je begint al te vallen, Haman; voor die Jood zul je wel helemaal op de knieën komen!” Sombere voorspelling, die na enkele uren reeds uitkwam.

Het verloop is al even toevallig als de rest. De taal, waarin de reeks gebeurtenissen is beschreven, lijkt veel op sommige apocriefe boeken. Het is alles sterk chauvinistisch. Het is alles haast te mooi om waar te zijn. Het klinkt alles bijvoorbeeld als het boek Judith of de aanhangsels op het boek Daniël.

Maar goed — de kerkvaders hebben al vele eeuwen geleden dit boek in de canon van het Oude Testament opgenomen. Mitsdien wordt het boek Esther door de kerk als van Goddelijke oorsprong aanvaard, zonder dat de uitspraken van voornoemde kerkvaders de basis van dit gezag voeren, zegt prof. dr F. W. Grosheide in de Chr. Enc. (2). De kerkvaders hebben dus verklaard, dat dit boek van Goddelijke oorsprong is; en u moet dit geloven, niet omdat de kerkvaders het hebben verklaard maar omdat het boek van Goddelijke oorsprong is.

Toch. Het is duidelijk, dat de gedwongen voorbede niet tot God de Heere is gericht — maar tot een heidens vorst. En voor de rest blijft er genoegzame ruimte voor enige twijfels. Maar misschien kunnen onze theologen vandaag ons nader en breder onderwijzen aangaande de authenticiteit van het boek Esther?

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

uitgaan? Want dát er een macht heeft gewerkt en dát deze droom iets te zeggen heeft, dat ver boven zijn eigen gedachten uitgaat, is wel zeker.

De uitlegging

Inderdaad is deze droom meer dan een neerslag van Nebukadnezars gedachten. Hij, die verborgenheden openbaart heeft bekend gemaakt wat er geschieden zou. Het beeld van goud, zilver, koper, ijzer en leem stelt voor de menselijke machten, die de heerschappij uitoefenen over de hele wereld. Welke machten? Wellicht kunnen we beter de vraag zó stellen: Welke machten niet? Het gouden hoofd is Nebukadnezar zelf: de koning is het rijk. En

kan hij zich niet op een heerlijkheid beroemen, die alleen door de glans van het goud kan worden weergegeven? De koning der koningen? Daniël erkent zijn grootheid, maar slechts omdat de God des hemels, die koningen afzet en aanstelt, hem het koningschap, macht, sterkte en eer geschonken heeft.

Maar wat volgt daarna? Andere koningen van Babel, naar de mening van sommigen. Of heerschappijen van andere volken, Meden, Perzen, Macedoniërs, Syriërs, Romeinen, alle wereldmachten? Het wordt niet door Daniël gezegd en mogelijk is het niet de bedoeling om bij elk onderdeel van het beeld aan één duidelijk bepaalde macht te denken.

De droom heeft aansluiting aan Nebukadnezars gedachten. Nu weten we dat destijds bij veel volken de opvatting leefde, dat de wereldgeschiedenis zou verlopen in verschillende perioden. Aan het begin wordt gesteld een gouden eeuw een tijd van vrede en welvaart. Herinnering aan een verloren gegaan paradijs? Daarop volgt dan een zilveren een koperen, een ijzeren eeuw, waarna dan tenslotte een wereldredder zal opstaan om de gouden eeuw terug te brengen.

Heeft mogelijk Nebukadnezar zich de stichter van de gouden eeuw gewaand? Babel was groot en machtig. Het sieraad der koninkrijken, de trotse luister der Chaldeeën (Jes. 13 : 19).

Maar ondanks alle pracht, die mensen kunnen ten toon spreiden, ondanks alle dromen over gouden tijden, die soms bijna werkelijkheid lijken te worden, is heel het menselijk bouwwerk anders niet dan een kolos op lemen voeten.

De gouden eeuw zal komen en het eeuwigblijvende rijk van vrede en welvaart is meer dan een onvervulbare droom. Dit rijk evenwel is niet het eindpunt van de menselijke geschiedenis en machts oefening, maar het komt van God. Zijn Koninkrijk, dat alle menselijke rijken zal verpulveren, zoals de steen, die zonder toedoen van mensenhanden losgeraakt van de berg, het ijzer, het koper, het leem, het zilver en het goud verbrijzelde. De Wereldredder is verschenen en Zijn woord is ons bekend: De steen, die de bouwlieden afgekeurd hadden, deze is tot een hoeksteen geworden. En ieder, die op die steen valt, zal verpletterd worden; en op wie hij valt, die zal hij vermorzelen.

Deze samenvatting van Ps. 118 :

22; Jes. 8 : 14 en Dan. 2 : 44, is gegeven door de Koning der koningen, in Wien alle oordeels- en heilsaankondigingen worden vervuld omdat de God des hemels Hem het koningschap, macht, sterkte en eer geschonken heeft en Hem gemaakt heeft tot heerser over allen en alles.

Ombuiging van de economie¹⁾

Reeds (in het artikel van ds. Hans Bouma, in hetzelfde nummer van „Kerkinformatie” - red.) is ter sprake gekomen hoe mens en schepping, hoe wij en de aarde door God op elkaar zijn aangewezen. De mens die zelf uit de aarde genomen is — de aardman — wordt tegelijkertijd er door zijn Maker op aangesproken, hoe hij met deze aarde, deze wereld omgaat. Van een grenzeloze uitputting van de aarde kan geen sprake zijn. Als God tegen de mens zegt, dat hij van alle vruchten van de aardbodem eten mag dan ligt daar tevens een wenk aan de mens in besloten, om dat wat vruchten voortbrengt, te respecteren. De God van de mens is ook de God van de bomen, de vissen, van de jonge zeehonden en van de lieveheersbeestjes: Zijn regenboog staat over hen allemaal. En wat Hij aan grondstoffen in de aarde heeft neergelegd — dat moet voor de mens als een kapitaal zijn, waaraan hij de zorg van een rentmeester besteedt. Met talenten moet je zorgvuldig omgaan — vooral wanneer het talenten van een Ander zijn.

Ook hebben wij gezien, wat er van de vervulling van die taken terecht gekomen is. De stijl, waarmee wij als westerse mensen met de aarde zijn omgegaan, is veeleer die van de grenzeloze uitputting dan die van het zorgvuldig beheer. Daarachter schuilt iets van de hoogmoed van ons, westerse mensen; de hoogmoed namelijk van het streven om onszelf en onze samenleving omhoog te stuwen door strijd te leveren tegen de natuur en tegen alle natuurlijke barrières. Zo komt de aarde, de natuur, niet **naast** ons, maar **tegenover** ons te staan; zo gaat ze dienen als voorwerp, als oefenmateriaal om door ons bij de verwerkelijking van onze vooruitgangsidealen te worden gebruikt. Zo vecht zich de mens een weg terug naar het verloren paradijs — wat hij op die manier echter nooit bereiken zal.

Wij zijn bezig stuk te lopen in ons grondstoffenbeheer — of liever in ons gebrek aan grondstoffenbeheer. Hetzelfde kan gezegd worden van onze omgang met het levensmilieu. Wat Paulus schreef aan de Romeinen, nl. dat de gehele schepping vanwege ons zucht en steunt, en reikhalzend uitziend naar het openbaar worden van de zonen Gods (wie worden hier anders aangesproken dan wij?). krijgt in onze hedendaagse milieuvernietiging een van zijn meest schrille illustraties. Wanneer door ons toedoen vele diersoorten uitsterven, is dat een wel of niet bewuste vorm van wanbeheer, een niet genoeg willen hebben aan de vruchten van deze schepping. De werelddoceanen zijn nu reeds bedekt met een vliesje olie van 0,1 mm dik; biologen vertellen, dat een olie-laag van 1 mm ruimschoots voldoende is om de levensketens in de oceanen fundamenteel bij de zwakste schakel te verbreken.

Er zijn veel mensen, ook wetenschapsmensen, die deze problemen met een luchtig gebaar wegwuiven. Hun stelling is, dat heus wel tijdig de noodzakelijke technische of wetenschappelijke uitwegen gevonden zullen worden. Maar hun aantal is slinkend. Dat is ook niet verwonderlijk, wanneer we bedenken, dat al deze problemen in een direkt onderling verband tot elkaar staan. Willen we b.v. het grondstoffenprobleem nu eens stevig gaan aanpakken, zowel door nieuwe ontginningen als door de aanmaak van nieuwe vervangende kunststoffen — dan kan dat, maar dan moeten we ons niet erover verbazen, dat dit langs indirecte weg zowel het energieprobleem als dat van de milieuverontreiniging vergroot. En wanneer we aan de 'milieukant' beginnen, wordt onherroepelijk in bepaalde opzichten het grondstoffen- en energievraagstuk weer nijpender. De grondstoffen-, energie- en milieuproblemen grijpen op elkaar in. Als natuur-ontginnende mensen stoten we ons a.h.w. tegelijkertijd aan diverse randen en barrières. Deze wereld lijkt voor ons, aardbestormers, te beperkt te zijn.

■ TWEE REACTIES

In zo'n situatie zijn met name **twee reacties** mogelijk. De eerste — die ons ook het meest na ligt — is die van het ondanks alles toch maar dóórzetten; de reactie van het er op wagen dat alles toch nog wel op z'n pootjes terecht zal komen. En als dat niet gebeurt? Wel, dat is een mogelijkheid waarin wij, beperkte mensen, nu eenmaal niet kunnen voorzien. Dan ligt dat aan de wereld, die in feite te begrensd is, die in feite te weinig naar onze maat is gesneden. Een gevaarlijk argument is dat wel: het ligt maar één duimbreed af van een verwijt aan de Maker van deze wereld. Het doet denken aan het verwijt, dat het volk Israël eens aan Mozes toe schreeuwde, toen het zich aan alle zijden ingesloten

wist: Heb jij ons misschien hier gebracht om ons te laten ómkomen? Heeft God misschien een wereld geschapen om ons er doelbewust op te laten vastlopen? Een schijnvariant van deze denktrant is deze, dat we er op rekenen, dat onze Schepper het met ons niet zo ver zal laten komen — en dat dan vervolgens terugvertalen naar het heden: we kunnen rustig voortgaan met wat we doen, want Gods voorzienigheid zal niet toestaan dat we in een situatie terechtkomen, waarin alles is opgebruikt en wij in ons eigen afval omkomen. Er zullen heus wel tijdig nieuwe oplossingen dagen; laten we daarom onbezorgd voortgaan.

Er is echter ook een andere, een **tweede reactie** mogelijk. Dat is de reactie die toe wil naar de wórtels van de problemen, die teruggaat naar het pijnlijke punt van het mogelijk-foute begin. Met name van christenen mag deze reactie worden verwacht. Want God heeft geen wereld gemaakt die zo begrensd is, dat wij er wel op móeten vastlopen. Hij heeft een goede wereld geschapen — dat wil zeggen: een wereld waarin het goed te leven is voor mensen en volkeren, die verantwoordelijk willen zijn. Zijn schepping is als het ware afgestemd op een wijze van beheer als van rentmeesters. Zij is er niet op afgestemd om een voorwerp van grenzeloze uitbuiting te zijn. Daarom is het ook niet zo bijster verwonderlijk, dat wij nu blijken of lijken op verschillende punten te gaan vastlopen. Dat ligt namelijk niet aan de begrensde wereld, maar aan onze onbegrensde onderwerpsdrang. De wortel van het probleem schuilt niet hierin, dat deze begrensde wereld niet naar onze maat is gesneden, maar dat wij onvoldoende in deze wereld aan onze eigen maat, aan de maat van het rentmeesterschap, toegekomen zijn.

Uiteraard heeft dit ook z'n betekenis voor onze visie op het bevolkingsvraagstuk. Evenmin als de aarde er op is afgestemd om een voorwerp te zijn voor een onbegrensde economische exploitatie, is ze er op afgestemd om een onbegrensde voortplanting van het menselijk geslacht mogelijk te maken. In het boek Genesis wordt dan ook door de Heer de menselijke voortplanting (als mandaat aan de mens) gebonden aan een grens en een zin, namelijk het vervullen van de aarde. Anders gezegd: evenals de economische en technische mogelijkheden van deze schepping geheel en al zijn aangelegd op hun **verantwoord** beheer en gebruik, geldt dat ook van de gave van de seksualiteit. En gelet op het geleidelijk vervuld raken van de aarde, wijst een verantwoord gebruik van die gave eerder op de opdracht, het menselijk geslacht in stand te houden dan het nog aanmerkelijk uit te breiden.

■ WIJZELF VERANTWOORDELIJK

Vanuit de gedachte van het rentmeesterschap valt bij de hedendaagse grondstoffen- en milieucrisis dan ook allereerst af te leiden, dat de God van deze aarde ons ook vandaag voor het beheer daarvan tot en met verantwoordelijk houdt. Zo gezien zijn de crises evenzovele signalen, dat wij kennelijk op deze wereld op een verkeerde manier aan het huishouden zijn. Dan zullen we op weg moeten naar een andere levensstijl. Niet omdat de bestaande stijl van 'redenen van buiten' niet langer op deze beperkte wereld te handhaven is, maar omdat er zich in de kern van di levensstijl-zelf verkeerde, niet-verantwoorde trekken hebben vastgezet.

Dat wijzelf inderdaad hieraan schuldig zijn, blijkt onder meer uit de waardering van zowel arbeid als goederenbezit, die in onze westerse wereld gemeengoed is. In dit westen hebben we sinds jaar en dag het economisch leven geplaatst in het perspectief van het verkrijgen van een zo groot mogelijk nut voor een zo groot mogelijk aantal mensen. En dan wel zo, dat daarbij de menselijke arbeid veelal is gezien als een vorm van onnut, dus van een zoveel mogelijk vermijden inspanning, terwijl het nut is vereenzelvigd met het verkrijgen van een zo groot mogelijke hoeveelheid van consumptiegoederen.

Daaruit is een samenlevingsstructuur gegroeid waarin we a) pogen arbeid zoveel mogelijk te laten overnemen door machinerie, óók wanneer de arbeid zelf daardoor steeds meer ontmenselijkt — en b) arbeid en machines zó kiezen, dat een maximale stroom van consumptiegoederen er het gevolg van is. Zo, op die manier, wordt immers het grootst mogelijke 'nut' voor ons allen bereikt? En als iets 'nuttig' is, is het immers ook 'goed'?

Nu we echter thans in onze westerse samenleving met de gevolgen van deze levenshouding te maken hebben — zowel in de vorm van vaak onmenselijke arbeidsmethoden, als in de vorm van milieuverstoring en grondstoffenuitputting — is er eens te meer reden om ons af te vragen, of het niet onze eigen levenshouding is, die ons mede dit oordeel bezorgt. Zullen we niet opnieuw moeten leren, dat het ook in het economisch leven niet om nut, maar om sjaloom zal moeten gaan? Want sjaloom wijst heen naar vrede, en naar een **verzadigd** worden met goederen, in plaats van de eeuwige honger naar meer. Het wijst ook heen naar arbeid die **zinvol** is, omdat er iets van het verantwoordelijk meescheppen en mee-vormen met de Schepper van hemel en aarde in is opgenomen. Ons echte geluk — en dat is wat anders dan nut — is meer gediend met een genoeg aan goederen dan met een teveel, en is meer gediend met arbeidverrijkende dan puur arbeidbesparende technieken. Wat voor de menselijke arbeid geldt, geldt ook voor onze stijl van consumeren en distribueren. In al deze levensvormen hebben zich ongetwijfeld elementen van wanbeheer, verkwisting onbarmhartigheid genesteld; elementen, die ons eerder van het persoonlijke levensgeluk verwijderen dan dat zij er toe bijdragen.

Het zijn elementen, die — dit moet er onmiddellijk bij worden vermeld — door ons op het eerste gezicht vaak niet of nauwelijks als een tekortkoming van onszelf worden ervaren. Wij zien het als tekortkomingen van b.v. het maatschappijstelsel, waartoe wij allen behoren. Wij zijn namelijk steeds geneigd onszelf zo veel mogelijk buiten schot te laten, en het kwaad geconcentreerd te zien in iets, wat toch ten diepste buiten ons hart en onze eigen levenskeuze omgaat.

(wordt vervolgd)

¹⁾ Overgenomen uit: „Bezitten of Bezeten zijn” — nr. 44 van „Kerkinformatie” — Uitgave van de informatiedienst van de Gereformeerde Kerken in Nederland. In dit nummer vindt u naast het artikel van Prof. Goudzwaard artikelen van o.a. ds. H. Bouma, prof. drs. W. Uytendaele, prof. dr. J. Verkuy, dr. C. Klapwijk, dr. B. Rietveld, drs. C. H. Koetsier. Dit hele nummer is bedoeld als een „handreiking voor de kerken en haar leden, waarin wordt opgeroepen tot een bijbelse bezinning op onze levensstijl in deze tijd en waarin wordt opgewekt tot verantwoorde productie, distributie en consumptie” (pag. 4). Losse nummers kosten f 2,—, te bestellen door dit bedrag met vermelding van: „nr. 44 - Kerkinformatie” over te maken op giro 513153 van het Algemeen Kerkelijk Bureau, Koningslaan 11, Utrecht. (Redaktie)

„Ons gebied in Zuid-Indië is door de regering tot hongergebied verklaard”. Dit schreef ons de heer Samuel van de Bethel Fellowship. De mensen trekken weg uit hun hutten, omdat het eten zo duur is geworden dat ze het niet meer kunnen kopen en ze hopen ergens anders werk en voedsel te kunnen vinden. Maar het is maar een heel enkele die dit lukt. „Mijn hart ging uit naar deze rondtrekkende mensen, die onder de bomen langs de wegen leven en daarom zou ik graag vanuit de vier kindertehuizen van Bethel, nl. in Danishpet, Tuticorin, Nazereth en Kovilpatti maaltijden aan deze arme mensen willen verstrekken. We zouden deze uitgehongerde mensen één maaltijd per dag, 's middags om 12 uur, willen geven en we vragen u om hulp hiervoor. Vanuit ieder kindertehuis zouden we iedere dag aan 100 kinderen en volwassenen een maaltijd kunnen geven. Een eenvoudig goed maal kost Rs. 1,50 of 55 cent. Voor 100 mensen is dit Rs. 150,— per dag en per maand wordt dit Rs. 4.500,— per kindertehuis. Voor vier kindertehuizen wordt dit Rs. 18.000,— of f 6.600,—, aldus de heer Samuel.

Zou dit door ons extra bij elkaar te brengen zijn? Bij de Ramabai Mukti Mission geeft men zulke maaltijden al en zij gaven de volgende beschrijving hiervan: „Kinderen — slachtoffertjes van ondervoeding — zitten te wachten. Er zitten moeders, uitgeput en elendig. Zij zijn bezorgd over hun kinderen, waarvoor geen eten en geen kleding is. Veel van deze kinderen waren misschien niet gewenst.

Er zitten mannen, die er oud en hulpeloos uitzien. Zij zitten ook te wachten. Al deze mensen zitten samen op het terrein van ons ziekenhuisje. Dit ligt dichtbij het station, waar ze tijdelijk onderdak hebben gezocht.

Het kleine Nederland opende haar grote hart vol liefde en bezorgdheid door ons voedsel te zenden. We besloten niet egoïstisch te zijn, maar zo wel aan anderen als aan onszelf te denken en zo sterkte Mukti haar liefdevolle handen uit om de hongerige voorbijgangers te voeden. Om half tien deelt één van onze verpleegsters het eten uit. De kinderen kijken ernaar met blijde gezichtjes. Zij gaan op de grond zitten eten. Sommigen eten met twee handen. Sommigen haastig, om als ze hun portie op hebben om meer vragen of van hun buurman te pikken. „Kijk! Kijk!” Iemand wijst ons een oude vrouw aan. Ze zit achter de hongerige kinderen en ze is werkelijk aandoenlijk. Ze heeft nog wat voedsel, dat overbleef, in haar kom. Misschien bewaart ze het voor iemand, die niet naar het ziekenhuis kon lopen. Ze laat achter wat ze in haar kom heeft en ze raapt de gevallen voedselresten op — voorzichtig — omdat ze maar heel weinig kan zien. De kruimels zijn vermengd met vuil en steentjes, maar zij doet ze in haar tandeloze mond en eet ze op met diepe voldoening. De kinderen gaan weg met hun lege kommetjes in de hand. Wat is de

uitdrukking op hun gezicht veranderd, maar sommigen kijken nog steeds bedroefd, misschien hebben ze wel nooit geleerd om te lachen. De meesten echter verlaten het ziekenhuisterrein met op hun gezicht een trek van hoop, want misschien wordt er morgen weer een maaltijd door de zending verstrekt.”

De Here Jezus zei: „Hebt uw naastelief als uzelf”. In Mukti toonden de liefde van Christus door eten te geven aan de door honger getroffen naasten. Niet alleen eten gaven zij, maar zij wezen de weg naar Christus en de hoop op eeuwig leven.

Steunt u ons met uw gaven, zodat men in India kan blijven helpen, en wanneer dan de Zoon des mensen komt in Zijn Heerlijkheid... dan zal de Koning tot hen die aan Zijn rechterhand zijn, zeggen: Komt, gij gezegenden mijns Vaders, beërfte het Koninkrijk dat u bereid is van de grondlegging der wereld af. Want Ik heb honger geleden en gij hebt Mij te eten gegeven... Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden, zeggende: wanneer Here hebben wij U hongerig gezien en hebben wij U gevoed?... En de Koning zal hun antwoorden en zeggen: Voorwaar, Ik zeg U, in zoverre gij dit aan één van deze mijn minste broeders hebt gedaan, hebt gij het Mij gedaan”.

Secretariaat:

voorlopig adres: Burg. Verbrughweg 16, Eck en Wiel. Tel. 03449-1659 of 03449-1510.

Postgiro: 1599333 t.n.v. Stichting Redt Een Kind te Zwolle.

Kledingadres: Hortensiastraat 79, Zwolle, tel. 05200-13884.

Kerknieuws

Beroepen te Zwolle (van ds G. v. d. Brink): ds H. J. van der Kwast te Amstelveen; te Barendrecht: ds J. Stuy te Steenwijk.

Afscheid en intrede: Ds E. Zwartveen neemt 22 juni a.s. afscheid van Voorthuizen wegen vertrek naar Oosterbeek-Wolfheze-Velp. Hij hoopt te Velp op 17 augustus a.s. intrede te doen.

Haarlemmermeer O.Z. — In een gezamenlijke vergadering van de kerkeraden van Aalsmeer en Haarlemmermeer O.Z. op donder-

dag 3 april jl. is door de raad van de kerk te Aalsmeer besloten de gemeente te Aalsmeer met ingang van 20 april op te heffen.

In deze zelfde vergadering besloot via gezamenlijk overleg de raad van de kerk te Haarlemmermeer O.Z. om drie van de thans zittende Aalsmeerse kerkeradsleden voor te dragen aan de gemeente ter benoeming als ouderling en diaken.

Zeist — Tijdens een kerkeradsvergadering werd gesproken over het Nieuwe Liedboek. De suggestie werd gedaan om het lied van de week vóór het begin van de dienst met elkaar te zingen. Op deze wijze zou de gemeente dan kennis kunnen nemen van het Liedboek.

Eindhoven — Op een kerkeradsvergadering werd gesproken over het katechetisch onderwijs en de openbare belijdenis van het geloof. Er werden uit deze bespreking voorzichtig enkele konklusies getrokken.

— Wanneer iemand graag belijdenis wil doen, zal behalve met de predikant ook een gesprek plaatsvinden met de wijkouderlingen.

— De ouders moeten zich sterker betrokken voelen bij het katechetisch onderwijs.

— Het opgeven van leerstof mag in feite geen verzet oproepen bij de katechisanten.

— Volgen van katechetisch en ander Schriftonderwijs blijft zeer gewenst, ook na het doen van belijdenis.

— Een leeftijds grens is niet aan te geven, maar deze zal niet te laag mogen zijn, omdat een zekere mate van algehele vorming gewenst is.

— De kennis, welke men op katechisatie moet opdoen, dient in de eerste plaats Schriftkennis te zijn.

Curaçao — Ds De Boer, de Chr. geref. vlootpredikant, die hulpdiensten verricht in de gereformeerde kerk (vrijgemaakt) op Curaçao zal volgend jaar naar Nederland repatriëren. In verband hiermee heeft de kerkeraad het volgende overwogen.

— Er is één vlootpredikant van onze kerken. Het laat zich aanzien, dat hij niet aan de beurt is. Daar komt nog bij, dat de dit jaar repatriërende vlootpredikant wel vervangen zal worden, maar wegens inkrimping zal ds De Boer niet worden afgelost. Pas in 1978 is er weer een aflossing van een vlootpredikant.

— De koopvaardijpredikant zal waarschijnlijk niet worden afgelost. Aan de zeemansraad zou gevraagd kunnen worden de uitzending van één van onze predikanten te steunen. Met eigen financiële middelen en steun van de zusterkerken in Nederland zou uitzending mogelijk zijn.

— Ook zou een predikant kunnen worden gevraagd naar Curaçao te komen, die met emeritaat is gegaan en nog best zo'n 5 jaar naar Curaçao wil komen. Die 5 jaar is maar om de gedachten te bepalen. Bij voorkeur een predikant met wat tropenervaring.

— Dan zou ook kunnen worden bekeken of er een predikant is, die naast zijn werk in de gemeente de Nederlandse uitzending voor radio Victoria op zich wil nemen of eventueel Trans World Radio.

— Ook zou het mogelijk zijn een

predikant te laten komen, die leeraar oude talen wordt aan één van de Havo/VWO-scholen en naast dit werk voorgeeft in de gemeente.

— We zouden ook weer zo nu en dan een predikant kunnen laten komen voor 40 dagen op de gebruikelijke wijze.

— We zouden ook een predikant kunnen laten komen voor een bepaald aantal jaren met eigen en financiële steun van de zusterkerken.

De kerkeraad wil dit aan de gemeente voorleggen en dit op een gemeentevergadering met elkaar bespreken, zodat een besluit kan worden genomen. Uiteraard zullen eerst nog wat meer inlichtingen dienen te worden verzameld.

Nieuws uit breder kring

De handtekeningenactie van de Verontrusten in de (syn.) gereformeerde kerken moet uitlopen op een petitie, die gestuurd wordt naar de generale synode. Deze petitie luidt dan als volgt:

Ondergetekenden, belijdende leden van de gereformeerde kerken, richten zich tot u met het allerdringendste verzoek niet alleen met woorden, maar ook door daden op te komen voor de eer van het Lam Gods, van het Woord Gods en van de Heilige Geest door:

1. uit te spreken, dat iemand, die ontkent, dat Christus het gericht over onze zonden in onze plaats gedragen heeft, niet langer als bedienaar van het Woord en van de sacramenten in onze kerken gehandhaafd kan worden.

2. uit te spreken, dat iemand, die beweert, dat verhalen, die door de Bijbelschrijvers als echt gebeurd worden voorgesteld, in feite verzinsels, legenden of volksgeruchten kunnen zijn en dus niet echt gebeurd, niet langer als bedienaar van het Woord en van de sacramenten in onze kerken gehandhaafd kan worden;

3. uit te spreken, dat in de Doopen belijdenisvragen duidelijk de inhoud van onze gereformeerde belijdenis naar voren moet komen, zodat het gereformeerde karakter van onze kerken gehandhaafd blijft.

I.C.C.C. — Het Jeugdcontact van de I.C.C.C. (Internationale Raad van Christelijke Kerken) houdt vanaf D.V. 10 mei (aanvang 15.00 uur) tot 12 mei a.s. een weekend voor jongeren in het gebouw „De Rokende Turf” te Sluipwijk (bij Gouda).

Dit weekend zal het thema „Trouw” centraal staan. O.a. ds J. Westerink uit Nunspeet zal hierover spreken.

Kosten zijn f 20,—. Opgave (lieft schriftelijk) zo spoedig mogelijk aan het kantoor van de I.C.C.C., Frederiksplein 24 te Amsterdam.

Predikantendag — Op zaterdag 3 mei a.s. wordt in het Conferentiecentrum „De Akker” te Putten een predikantendag gehouden.

Bezinning op het thema „Bevrijding”. De laatste jaren is in veel kerken en bij veel theologen een toenemende verontrusting waar te nemen over recente ontwikkelingen binnen de theologie en binnen de oecumenische beweging.

Het radikaliseringsproces dat in de tweede helft der jaren '60 op gang is gekomen, heeft zich in de jaren '70 doorgezet, met als gevolg

dat van verontruste zijde verschillende verklaringen moesten worden uitgegeven. Verwezen worde o.a. naar het hier te lande gepubliceerde „Getuigenis" en naar de in Duitsland verschenen verklaring van Frankfurt (over de crisis in de zending) en Berlijn (over de oecumenische beweging).

Met het oog op de huidige impasse en crisissituatie is een verdere bezinning, met name aangaande de oecumenische theologie, nodig, met name nu eind november in Nairobi de vijfde Assemblee van de Wereldraad van Kerken zal vergaderen.

Daarom is enkele weken geleden door een klein comité het initiatief genomen tot het beleggen van een speciale studie- en informatiedag voor predikanten alsmede mensen uit het onderwijs over Bezinning op het thema Bevrijding in de oecumene.

Deze dag hopen wij te beleggen op 3 mei a.s. in het Conferentiecentrum „De Akker", Kerkplein 4, Putten (Gld.).

Als sprekers zijn uitgenodigd: Prof. dr ir. H. van Riessen; Ir. J. van der Graaf; J. A. Vermaat; Prof. dr H. W. Velema.

Een vertrouwd (en goedkoop) adres voor

GELD LENEN

Kantoor Spijkerboer - Elburg
(ook voor „moeilijke zaken")

Meeuwenmaatstraat 5 - Tel. 05250-1751

(NEEDE) Gelderse Achterhoek

Het bestuur
van de Vereniging voor Christelijk Nationaal
Schoolonderwijs te Neede,
vraagt voor haar 6-klassige basisschool:

a. Onderwijzeres

voor klas 1 (speelleerklas)

b. Onderwijzer(s)

voor klas 3

Wij moeten in ons team nog iemand hebben, die behoort tot de Geref. Kerk (Vrijg. buiten verband).

Neede is een plaats met ruim 10.000 inwoners.

Voor gehuwde onderwijzer, moderne woning beschikbaar.

Voor onderwijzeressen geen moeilijkheden met woonruimte.

Ook zij, die dit jaar examen doen, worden verzocht te solliciteren.

Wilt U meer weten, ons telefoonnummer is: 05450-1341.

Sollicitaties aan het Hoofd der School: H. H. Ahuis, Borculoseweg 129, Neede.

PINKSTEREN 1975 ELISABETHBODE EB

een nummer om huis-aan-huis te verspreiden!
een nummer als start voor het zomerwerk!
lage prijzen: 10-20 cent per exemplaar (inclusief porto)!

proefnummers beschikbaar!

te bestellen bij:

STICHTING ELISABETHBODE

Tuinstraat 1 — postbus 100

Lochem. Telefoon 05730 - 2770 ('s avonds 2526)

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

De 'Hulp bij Bijbelstudie' over **De Brief van Jakobus** van de hand van ds C. P. Plooy, is **uitverkocht**.

Er zijn nog enkele exemplaren van de 'Hulp bij Bijbelstudie' over **Jona** beschikbaar.

Door overmaking van f 2,— per exemplaar op giro 575663 t.n.v. G. de Kruijf, Utrecht, wordt aan u de bestelde exemplaren toegezonden.

KOM ES AAN HET WOORD

Deze oproep staat centraal op de jeugd-ontmoetingsdag op

HEMELVAARTSDAG in ZWOLLE

Sprekers: ds J. Kranenburg en ds J. H. Veeffkind

Belangrijkste programmapunten, naast beide toespraken:

forum-gesprek

o.l.v. Ad de Boer met prof. dr ir. E. Schuurman, Pieter van Kampen, Dirk van der Molen en de beide sprekers.

muziek

Ida Koelstra en haar combo treden op in de ochtend-bijeenkomst en 's middags zingt de Gospelgroep „Arise" uit Kampen o.l.v. Wolfried Kaper.

Verder staat er veel samenzang op het programma.

bijbelstudie

over Jacobus 1 : 19-27 door Pieter van Kampen.

Plaats:

Zuiderkerk, Zuiderkerkstraat, hoek Van Karnebeekstraat, Zwolle (vlak bij het station).

Tijd: 10.30 uur tot plm. 16.15 uur.

Kosten: f 3,— per persoon

Er zal een stand aanwezig zijn van de Bijbel Kiosk Vereniging met literatuur rond het thema.

Opgeven is niet nodig.

Nadere inlichtingen bij het G.L.J.C.

p/a Guido Snee, Jac. v. Lennepkade 25, Amsterdam, tel. 020-388919

PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN DIT BLAD

Redactieleden

Drs H. de Jong
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Postbus 7176
te Amsterdam.
Redactie-assistent
K. Muller

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen",
Slotlaan 220, Zeist.
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 27,50 per jaar
f 14,— per halfjaar
f 7,25 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw"

Abonnementenadministratie
Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.